

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra DEN POLITISKE KANDSTØBER

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 3-7: Komedier", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 3-7: Komedier*, udg. af F. J. Billeskov Jansen , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 84. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holb03val-shoot-idm140583365874960/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 3-7: Komedier

DEN POLITISKE KANDSTØBER

- S. 23. *Støelm*, Slyngel, – *Min Mand har . . . nogle Svinn paa Skoven*, er lidt til en Side. – *have Indseende med*, have Opsyn, Tilsyn med. – *tilstaae*, sande, bekræfte.
- S. 24. *Posekæger*, populær, ringagtende Betegnelse for Toldbetjent ved Byportene.
- S. 25. *Accise og Consumption*, Toldafgifter ved Indførelse af Varer til Byen. – *Raadet*, Hamburg havde en republikansk Forfatning. I Spidsen for Byen stod Senatet, kaldet Raadet, og Børger-skabet, der bestod af de Indbyggere, der havde Børgerret. Raadet var sammensat af fire Børgmestre, hvoraf den ene havde Forsæde for de øvrige. 24 Raadsherrer, foruden bl. a. fire juridisk raadgivende Medlemmer uden Stemmeret, hvis Titel var Syndicus. – *Tandsikker* betegner her en Gaasfjerpen. – *decederer han*, afger han Sagen. – *Kreds-Oberst*, Anfører for den Afdeling Tropper, som en af Tysklands 10 Rigskrede stillede i Felten. 1708–12 havde Hamburg været besat af de neder-saksiske Kredsropper, der havde til Opgave at dæmpe de Uro-ligheder, som det lavere Børgerskab havde anstiftet. – *end deres beste Venner*, endog, selv deres bedste Venner.
- S. 26. *divertere sig . . . derover*, more sig derover.
- S. 27. *Gallejer*, mindre Krigsskibe, drevet ved Aarer og Sejl. – *Krigs-stour . . . Romer-Monathen*, Navne paa Krigsskat.
- S. 28. *Det kommer alt paa Anstalter*, det afhænger fuldstændig af, hvilke Foranstaltninger man træffer. – *Canelien*, Kanalen. – *Bordeus, Bordeaux*. – *Danckwarts Landkort*, Hollænderen Ju-stus Danckert havde udgivet Kort og Atlas. Han forveksles antagelig her med Caspar Danckwert, der 1652 havde udsendt en Beskrivelse af Slesvig og Holsten med 37 Kort af kgl. dansk Kartograf Johannes Mejer.
- S. 29. *Steder . . . udi Indien*, d.v.s. Byer i Indien. – *lovlige*, ty. löbliche, resværdige. – *Kongen af Indien*, der var ingen »Konge af Indien«.
- S. 30. *recommendere*, anbefale. – *Strat Davids*, pluriisk Betegnelse for Davidsstrædet. – *som en Børstenbinder*, d.v.s. uforstandigt. – Ordspil, idet B. ogsaa brugtes nedsettende som Betegnelse for en grov, dum Person (eller Drukkenbold).
- S. 31. *Qui nascit simulare, nascit regnare*, den, som ikke kan forstille sig, kan ikke regere. – *Agrippa*, Cornelius Agrippa var en lærd tysk Alkymist og Filosof (1486–1535). Hverken han eller *Al-bertus Magnus*, Albert den Store, en tysk Teolog (1193–1280) synes at have nogen Forbindelse med den berømte Sentens, der yndedes bl. a. af den franske Konge Ludvig XI.
- S. 32. *Der Politische Stockfisch*, en Roman af Præsten Johann Riemer. Den har som Opgave at undervise i Kunsten at gøre et godt Parti. Bogen giver ingen Anvisning paa at tælle til tyve.

NOTER

- naar Vrede truer med at overvælde en. - *Subaltern*, Underordnet.
- S. 34. *for Færdag*, for Skiftedag. - *Michaelis Tider*, Ærkeenglen Michaels Dag, den 29. September, var dengang Skiftedag.
- S. 35. *Consistorium eller Tamper-Ret*, Universitetets Raad, Consistorium domte indtil 1771 i Ægteskabssager. Denne særlige Domstol fangede fire Gange om Aaret, heraf Navnet Tamperretten, en Forvanskning af Quatemporetten, egl. quatuor tempora (anni), d.v.s. Aarets fire Tider, Kvartaler.
- S. 36. *Tutti*, ital. alle. - *Mennist*. I det 16. Aarhundrede stiftede en hollandsk Præst Menno Simons en Gendebesækt, hvis Tilhængere kaldtes Mennister eller Mennoiter. - *Instantz*, Indvending.
- S. 37. *Recruter*, Forstærkninger. - *Printz Eugenius*, Prins Eugen af Savoyen var under den spanske Arvefølgekrig tysk Feltherre: 1705 6 kæmpede han mod Franskmandene under Hertugen af Vendôme. I Slaget ved Hochstedt i Bayern, den 13. August 1704, blev Franskmandene under andre Felt herrer slaact af Prins Eugen og Marlborough. - *Padus*, lat. Floden. - *udi Refiraden*, paa Tilbagetoget. - *ligge og lunte*, ligge og drive.
- S. 38. *Alexander Magnuses Kronike*, den romerske Forfatter Curtius' Bog om Alexander den Store, som 1704 var udgivet paa Dansk i Mogens Wingaards Oversættelse. Det er heri ikke Alexander, men den persiske Kong *Darius*, der anvendte den brandte Jords Strategi, da han blev forfulgt af Alexander.
- S. 40. *Opror*, Røre. - *forløbe*, rømme, forlade. - *Machine*, Intrige.
- S. 41. *okkuperes med saadsatte slette*, optages af saadanne jævn.
- S. 42. *den høye Magistrat*, det høje Embede.
- S. 45. *Jemerecommander og Basselemaner*, Forvanskning af de franske Talemaader »je me recommande», jeg anbefaler mig, og »je vous baise les mains», jeg kysser Deres Hænder.
- S. 44. *Besked*, Forsand. - *Reutendiener*, ty. egl. Reitendiener, ridende Tjener, hamburgsk Raadstuetjener.
- S. 45. *honnet Discours*, fr. fin, dannet Tale. Samtale. - *Allumbr*, I. hombre - *medicinero*, tage Afferingsmidler. - *tres humble Servitör*, fr. ærbødige Tjener. Geske burde sige »très humble servante», ærbødige Tjenerinde. - *Compagnie*, Selskab. - *peen*, dydsret. - *Hennottetaten*, Ærbarheden.
- S. 47. *smaa daler*, Smaattetier. - *begogne*, behandle. - *Oration*, lat. Tale. - *obligere mig*, forpligte mig.
- S. 48. *Orator*, lat. Taler. - *moeqverede sig*, gjorde sig lystig. - *Slyngel*, aduelig Person.
- S. 49. *Hundsvot*, Asen. - *Naturalier*, naturlige Anlæg.
- S. 50. *Nefas*, lat. Uret. - *Carronie*, af ital. carogna, Mær.
- S. 51. *gammel Been i Panden*, Ben i Næsen.